

Dominik Héjj

Węgry ważnym partnerem Wietnamu w Unii Europejskiej

W dniach 18-20 stycznia 2024 r. na zaproszenie Viktora Orbána oficjalną wizytę na Węgrzech złożył premier Wietnamu Pham Minh Chinh. Wietnam szuka w Węgrzech partnera w relacjach z Unią Europejską, a także zabiega o uznanie Wietnamczyków mieszkających na Węgrzech za mniejszość narodową. Węgry zainteresowane są natomiast pozyskaniem nowych inwestorów oraz pokazaniem, że promowana przez nie postawa „państwa sprzyjającego pokojowi” – zyskuje światowe poparcie.

Tło relacji. W 2025 r. przypada 75. rocznica nawiązania relacji dyplomatycznych pomiędzy Węgrami a Wietnamem. Państwo to jest dla Węgień istotnym partnerem, który wpisuje się w realizowaną po 2010 r. strategię „otwarcia na Wschód”. Za priorytetowe uznano w niej rozwijanie relacji m.in. z krajami azjatyckimi. Partner wschodni był poszukiwany głównie z uwagi na fakt, że globalny kryzys finansowy (z 2008 r.) dotknął ten region w nieznacznym stopniu. Uznano zatem, że kraje z „szeroko rozumianego Wschodu” pomogą węgierskiej gospodarce dźwignąć się z kryzysu finansowego, którego Węgry doświadczyły.

Po raz ostatni oficjalne spotkanie premierów (na czele wietnamskiego rządu stał wówczas Nguyen Xuan Phuc) odbyło się w sierpniu 2017 r. Viktor Orbán w czasie swojego wystąpienia podkreślał wówczas, że Wietnam jest strategicznym partnerem w regionie. W 2023 r. wymiana handlowa pomiędzy obydwoma państwami osiągnęła równowartość 850 mln dol., co w ujęciu rocznym stanowi wzrost o 10%. Węgierskie firmy realizują w Wietnamie 21 projektów inwestycyjnych o wartości 72,2 mln dol.¹ Więzy gospodarcze najintensywniej rozwijane są w branżach związanych z farmaceutyką, hodowlą zwierząt, przetwórstwem żywności, energią odnawialną i gospodarką wodną – to one stanowią główny trzon węgierskiego eksportu do Wietnamu. Za czynnik w znacznym stopniu sprzyjający współpracy dwustronnej uważa się wietnamskich pracowników, którzy mieszkają na Węgrzech (tymczasowo bądź na stałe) i stanowią istotne wsparcie w sytuacji, gdy Węgry borykają się z chronicznym niedoborem siły roboczej.

Współpraca polityczna. Oba państwa współpracują w gremiach międzynarodowych, m.in. na forum ONZ. Wietnam poparł wejście Węgień do Rady Gospodarczej i Społecznej ONZ (w kadencji 2011-2013), natomiast rząd Węgień udzielił poparcia Wietnamowi jako kandydatowi na niestałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ w kadencji 2020-2021. W ramach formatu ASEM (szczyty Azja-Europa), wspierającego współpracę UE-Azja, Wietnam poparł inicjatywę Węgień dotyczącą roli zasobów wodnych w regionalnej strategii zrównoważonego rozwoju.

Premier Wietnamu Pham Minh Chinh w trakcie swojej wizyty podkreślał, że na przestrzeni lat Węgry angażowały się w proces ratyfikacji umowy o wolnym handlu między UE a Wietnamem (EVFTA, weszła ona w życie 1 sierpnia 2020 r.). Węgry były także pierwszym państwem członkowskim UE, które ratyfikowało umowę pomiędzy UE a Wietnamem, dotyczącą ochrony inwestycji (EVIPA). Znaczenie Węgień dla Wietnamu wzrasta obecnie w związku z objęciem przez to państwo, z dniem 1 lipca 2024 r., przewodnictwa w Radzie UE. Z tego względu premier Wietnamu szukał politycznego poparcia w dwóch kwestiach: (1) chciał skłonić Węgry, aby wpłynęły na pozostałe państwa członkowskie w celu zatwierdzenia wspomnianej wcześniej umowy dwustronnej, a także (2) dążył do tego, aby Komisja Europejska wniosła upomnienie (żółtą kartkę) nałożone w 2017 r. na eksporterów owoców morza, pochodzących z Wietnamu (chodzi o zwalczanie nielegalnych i nierejestrowanych połowów).

¹ *Viet Nam, Hungary ink three cooperative documents*, <https://en.baochinhphu.vn/viet-nam-hungary-ink-three-cooperative-documents-111240119100432996.htm>

Wietnam i Węgry łączą realizowane przez te państwa polityki, będące przedmiotem krytyki zewnętrznych partnerów. Premier Wietnamu, w trakcie wystąpienia na Narodowym Uniwersytecie Służby Publicznej w Budapeszcie, zaznaczył, że Wietnam buduje „demokrację socjalistyczną” oraz tworzy kulturę, w której istotne znaczenie mają wartości narodowe. Wskazywał także, że państwo to opowiada się za pokojem, ale zawsze jest przygotowane na możliwość wojny. Podobna postawa charakteryzuje premiera Węgier. Jednakże kreowany przez niego typ demokracji pozbawiony jest, co naturalne, przymiotu „socjalistycznego” – jest natomiast „chrześcijański”. Obrona wartości przed otoczeniem zewnętrznym jest w przypadku obu państw elementem tożsamym.

Wizycie wietnamskiej delegacji towarzyszyło węgiersko-wietnamskie forum biznesowe, w którym udział wzięli premierzy obu państw. Szef węgierskiego rządu, Viktor Orbán, w trakcie przemówienia, które wygłosił podczas forum, zwrócił uwagę, że Węgry i Wietnam łączą podobne doświadczenia związane z walką o niepodległość, co stanowić ma istotny fundament pod dobre i stale rozwijane relacje polityczne. Orbán podkreślał także, że oba państwa podobnie postrzegają pokój, domagając się (w miejscach, w których toczy się wojna) jak najszybszego ustanowienia zawieszenia broni i osiągnięcia pokoju. Warto zaznaczyć, iż „tezy dotyczące pokoju” towarzyszą większości wystąpień węgierskiego premiera. W tym jednak przypadku z postawy Węgier jako „państwa miłującego pokój” premier próbował uczynić zachętę do realizacji na Węgrzech inwestycji zagranicznych. Jak zapewniał: „Można mieć pewność, że na Węgrzech nie będzie żadnej awanturkowej polityki, która pozwoliłaby wciągnąć Węgry w konflikt, który obecnie toczy się w ich sąsiedztwie. Tak więc wojna nie będzie miała wpływu na inwestycje i działalność gospodarczą na Węgrzech”².

Wietnamczycy jako ustawowa mniejszość narodowa. Premier Wietnamu Pham Minh Chinh w trakcie swojej wizyty zwrócił się z apelem o uznanie przez węgierskie władze żyjących na Węgrzech Wietnamczyków za mniejszość narodową. Mówił o tym także podczas spotkania z przedstawicielami społeczności wietnamskiej w Budapeszcie. W tym miejscu warto zaznaczyć, że termin „mniejszość narodowa” formalnie w węgierskim prawodawstwie nie występuje. W 2011 r. na mocy przyjętej wówczas ustawy (*2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól*) zlikwidowano pojęcia „mniejszość narodowa” oraz „mniejszość etniczna”. Zastąpiono je terminem „narodowość”. Jednakże z uwagi na fakt, iż w literaturze przedmiotu terminy „mniejszość narodowa” i „mniejszość etniczna” funkcjonują, będą one stosowane także tutaj.

W węgierskim ustawodawstwie ujętych jest trzynaście narodowości (w tym polska). Definicja zawarta w ustawie przyjęła brzmienie: „narodowość to każda grupa narodowa zamieszkująca terytorium Węgier od przynajmniej 100 lat, będąca w liczebnej mniejszości »wśród mieszkańców państwa«, której członkami są obywatele Węgier o odmiennym języku, kulturze i tradycji, posiadający poczucie wspólnoty i pragnący ją kultywować”. Według danych Centralnego Urzędu Statystycznego (KSH)³, w 2022 r. liczba Wietnamczyków żyjących na Węgrzech wyniosła ok. 6 tys. i od ostatniego spisu powszechnego, przeprowadzonego w 2011 r., wzrosła o 2,5 tys. Wietnamska diaspora na Węgrzech skoncentrowana jest wokół Budapesztu i komitatu Pest.

Spełnienie postulatów premiera Wietnamu, a zatem uznanie Wietnamczyków za mniejszość narodową na Węgrzech, wymagałoby nie tylko rozszerzenia kategorii mniejszości narodowych, ale także kryteriów historycznych, na podstawie których daną społeczność można uznać za mniejszość. Niedobór siły roboczej powoduje, iż na Węgry przyjeżdżają pracownicy z wielu różnych państw. Część z nich może wyrazić chęć pozostania na Węgrzech. Według informacji podanej w ostatnim czasie przez sekretarza stanu ds. polityki zatrudnienia, Sándora Csombę, łącznie jest to ok. 100 tys. osób przebywających na Węgrzech tymczasowo, w tym 16 tys. Wietnamczyków.

Podjęcie rozmów na temat zmian dotyczących liczby uznawanych na Węgrzech mniejszości narodowych otworzyłoby drogę do wysunięcia podobnego postulatu ze strony innych państw – np. Chin. Ten ostatni przypadek

² ORBÁN VIKTOR BESZÉDE A MAGYAR–VIETNAMI ÜZLETI FÓRUMON, <https://kormany.hu/beszede-terjuko/miniszterelnok/orban-viktor-beszede-a-magyarvietnami-uzleti-forumon>

³ Dane dostępne pod adresem: <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/eredmenyek/vegleges-adatok/kiadvany/>

jest szczególnie istotny z uwagi na fakt, że te same dane KSH wskazują, że w 2022 r. na Węgrzech żyło ponad 18 tys. Chińczyków. Inwestycje realizowane na Węgrzech przez chińskie firmy sprzyjają migracji osób posiadających chińskie obywatelstwo, z których część może na Węgrzech pozostać. Wolę uznania swoich obywateli za mniejszość mogłaby wyrazić także Rosja (na Węgrzech żyje 5,6 tys. Rosjan), tym bardziej że historyczne ugruntowanie rosyjskiej obecności na Węgrzech byłoby bez wątpienia łatwiejsze do udowodnienia.

Podsumowanie. Wizyta premiera Wietnamu na Węgrzech warta jest odnotowania z uwagi na strategiczne znaczenie Wietnamu w grze mocarstw. O wpływy w tym państwie zabiegają zarówno USA, jak i Chiny. Jednocześnie, mając na uwadze zaangażowanie Państwa Środka w pomoc Rosji, znaczenie Wietnamu wzrasta jeszcze bardziej. Jednakże sam Wietnam wobec tej kooperacji wyraża stanowisko nie do końca sprecyzowane.

Wietnam jest zainteresowany intensyfikacją kontaktów z Węgrami z uwagi na chęć wykorzystania węgierskiej prezydencji w Radzie UE do uzyskania pomyślnych dla siebie rozstrzygnięć. Nie można wykluczyć, że podobne zabiegi czynić będą inne państwa kooperujące z Węgrami w ramach strategii „otwarcia na Wschód”, np. Chiny.

Wizyta premiera Pham Minh Chinha miała także potwierdzić zaangażowanie Wietnamu w regionie Europy Środkowo-Wschodniej (po Węgrzech premier udał się do Rumunii). Ten fakt ma z kolei sprzyjać zacieśnieniu współpracy pomiędzy regionem a ASEAN (Stowarzyszeniem Narodów Azji Południowo-Wschodniej). Przynajmniej na poziomie deklaratywnym Wietnam widzi tu swoją rolę jako pomostu w nawiązaniu takiej kooperacji.

W trakcie wizyty premiera Wietnamu w Budapeszcie prezydent Węgier zasugerowała, że w bieżącym roku odwiedzi Wietnam. Przy tej okazji odbędzie się dziesiąte posiedzenie Wspólnego Komitetu Wietnamsko-Węgierskiego ds. Współpracy Gospodarczej. Viktor Orbán w przywołanym już wcześniej przemówieniu, które wygłosił podczas forum biznesowego, zapraszał przedsiębiorców z Wietnamu do inwestowania na Węgrzech. Gwarancją stabilności sytuacji na Węgrzech miało być to, że państwo to, jako jedyne w regionie, nie da się wciągnąć w wojnę.